

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА
МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**БЕРДАҚ НОМИДАГИ ҚОРАҚАЛПОҚ ДАВЛАТ
УНИВЕРСИТЕТИ**

ЮРИДИКА ФАКУЛЬТЕТИ

СЕМИНАР

**Мавзу: Ижро иши юритишда рад қилиш. Ижро иши
юритишда хабарномалар ва чақирувлар**

Таёрлаган: Оразкаева Г.

Қабул қилган: Нажимов М.

Нукус – 2010

Ўзбекистон Республикаси “Суд хужжатлари ва бошқа органлар хужжатларини ижро этиш тўғрисида”ги Қонунининг 22 моддаси 1 қисмига кўра, агар суд ижрочиси, таржимонлар ва мутахассислар тарафларнинг, улар вакилларининг ёки ижро иши юритишда иштирок этаётган бошқа шахсларнинг қариндошлари бўлсалар ёхуд ижро иши юритиш натижасидан манфаатдор бўлсалар ёки уларнинг беғаразлигига шубҳа туғдирадиган бошқа ҳолатлар мавжуд бўлса, улар ижро иши юритишда иштирок этиши мумкин эмас ва улар рад қилиниши лозим.

Санаб ўтилган шахсларнинг кўрсатилган асосларга кўра рад етилиши ижро хужжатини қонун талабларига оғишмай амал қилган ҳолда ва аниқ ижро етилишини таъминловчи қафолатдир.

Амалиётда суд ижрочиси, таржимон ва мутахассис улар ижро иши юритиш натижасидан манфаатдорлиги ёки уларнинг беғаразлигига шубҳа туғдирадиган бошқа ҳолатлар мавжудлиги туфайли рад қилинадилар. Қонун ҳаётда учрайдиган мураккабликлар ва ўзига хос ҳолатларни эътиборга олган ҳолда рад қилиш асосларининг тугалланган рўйхатини бермаган.

Рад қилиш учун ҳолатлар мавжуд бўлса, рад қилиш талаблари татбиқ етиладиган шахс ўзини ўзи рад қилиши шарт. Худди шу асослар бўйича ундирувчи, қарздор ёки уларнинг вакиллари мазкур шахсни рад қилишлари мумкин. Рад қилиш асосланган бўлиши, ёзма равишда баён етилиши ва ижро ҳаракатларини амалга ошириш бошлангунига қадар маълум қилиниши керак, рад қилиш учун асослар мавжудлиги ижро ҳаракатларини амалга ошириш бошланганидан кейин маълум бўлиб қолган ҳоллар бундан мустасно.

Таржимон ва мутахассисни рад қилиш тўғрисидаги масалани суд ижрочиси ҳал қилади. Суд ижрочиси таржимон ва мутахассисни рад қилиш тўғрисидаги масалани кўриб чиқиш натижаларига мувофиқ асосланган қарор чиқаради, қарор катта суд ижрочиси томонидан тасдиқланади.

Суд ижрочисини рад қилиш тўғрисидаги масалани катта суд ижрочиси ҳал қилади. Катта суд ижрочисини рад қилиш тўғрисидаги масалани катта суд ижрочисининг ўзи ҳал қилади.

Суд ижрочисини рад қилиш тўғрисидаги ариза қаноатлантирилган тақдирда, у ижро етаётган ижро ҳужжати катта суд ижрочиси томонидан бошқа суд ижрочисига ўтказилади ёки катта суд ижрочиси ижро ҳужжатини ўз иш юритувига олади. Катта суд ижрочисини рад қилиш тўғрисидаги ариза қаноатлантирилган тақдирда, у ижро етаётган ижро ҳужжати Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ҳузуридаги Суд қарорларини ижро этиш, судлар фаолиятини моддий-техника жиҳатидан ва молиявий таъминлаш департаментининг тегишли ҳудудий бошқармаси томонидан бошқа суд ижрочисига ўтказилади.

Суд ижрочисини рад қилиш қаноатлантирилмаганлиги устидан судга шикоят қилиш ёки протест билдириш мумкин.

Ижро иши юритишда иштирок этувчи шахсларнинг амалга ошириладиган ижро ҳаракатлари ҳақида ўз вақтида хабардор бўлиши уларнинг ҳуқуқларига риоя қилиниши кафолатидир. Шу муносабати билан “Ижро иши юритиш такомиллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва кўшимчалар киритиш тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунида ижро иши юритишда хабарномалар ва чақирувлардан фойдаланишни тартибга солувчи норма назарда тутилган.

Фуқаролик процессуал кодекси ва Хўжалик процессуал кодексида ишда иштирок этувчи шахсларни хабардор қилиш суднинг мажбурияти ҳисобланади, бу мажбуриятнинг бузилиши эса кўпчилик ҳолларда суд қарорининг бекор қилинишига олиб келади. Ижро иши юритишда эса хабарномалар ва чақирувлар иш юритишнинг техник қоидалари сифатида қаралади. Шунинг учун ҳам “Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида”ги Қонунда амалга оширилаётган ижро ҳаракатлари ва мажбурий ижро чоралари ҳақида ижро иши юритишда иштирок этувчи шахсларни хабардор қилмаганлик учун ҳуқуқий оқибатлар назарда тутилмаган.

Қонунда хабардор қилишнинг икки тури назарда тутилган: хабарномалар ва чақирувлар. Аммо шуни кўрсатиб ўтиш керакки Қонуннинг 22-1-моддаси “Ижро иши юритишда хабарномалар ва чақирувлар” деб аталсада, кўрсатилган норма “хабарномалар” ва “чақирувлар” тушунчаларини бир биридан фарқламайди.

Шуни назарда тутиш керакки, фуқаролик процессуал ҳуқуқи фанида суд мажлисида ёки алоҳида процессуал ҳаракатни амалга оширишда ҳозир бўлиш ёки ҳозир бўлмаслик масаласини ўзлари ҳал қиладиган процесс иштирокчилари хабардор қилинади деб ҳисобланади. Бундай иштирокчиларга тарафлар, учинчи шахслар, прокурор ва ишда иштирок этувчи бошқа шахслар киради. “Чақирув” атамаси чақирувга асосан судда ҳозир бўлиш мажбурияти бўлган, одил судловни амалга оширишга кўмаклашувчи шахсларга (гувоҳлар, мутахассислар, экспертлар, таржимонлар) нисбатан қўлланилади. Бизнинг назаримизда ижро иши юритишда ҳам ана шу ўхшашликдан фойдаланса бўлади.

“Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида”ги Қонуннинг 22-1-моддасига мувофиқ ижро иши юритишда иштирок этувчи шахслар суд ижрочиси томонидан чиқарилган қарорлар ҳақида, қонунда назарда тутилган ҳолларда эса ижро ҳаракатлари тўғрисида ва мажбурий ижро этиш чоралари ҳақида хабардор қилинади, шунингдек суд ижрочисининг хузурига ёхуд ижро ҳаракатларини амалга ошириш жойига чақирув қоғози, бошқа хабарнома, телефонограмма, телеграмма ёки бошқа алоқа воситалари (бундан буён матнда чақирув қоғози, бошқа хабарнома деб юритилади) орқали чақиртирилади.

Ижро ҳужжати дарҳол ижро этилиши лозим бўлган ҳолларда суд ижрочиси ижро иши юритишда иштирок этувчи шахсларни олдиндан хабардор қилмасдан ижро ҳаракатларини амалга оширишга ва мажбурий ижро этиш чораларини қўллашга ҳақли.

Агар ижро иши юритишда иштирок этувчи шахс ёки унинг вакили бошқа манзилни кўрсатмаган бўлса, ижро иши юритишда иштирок этувчи

шахсга чақирув қоғози, бошқа хабарнома ижро ҳужжатида кўрсатилган манзилга юборилади. Чақирув қоғози, бошқа хабарнома ижро иши юритишда иштирок етаётган шахснинг иш, ўқиш жойига юборилиши мумкин.

Жисмоний шахсга йўлланган чақирув қоғози, бошқа хабарнома, коида тариқасида, Суд департаментининг бўлинмасига қайтарилиши лозим бўлган топширганлик тўғрисидаги билдиришномага ушбу шахснинг имзоси кўйдирилган ҳолда унга шахсан топширилади. Юридик шахсга юборилган чақирув қоғози, бошқа хабарнома юридик шахснинг ходимига топширилади, у топширганликни тасдиқловчи билдиришномага чақирув қоғозини, бошқа хабарномани олганлиги ҳақида фамилияси, исми ва отасининг исми ҳамда лавозимини кўрсатган ҳолда имзо қўяди.

Агар чақирув қоғозини, бошқа хабарномани етказиб берувчи шахс чақирилаётган жисмоний шахсни топа олмаса, чақирув қоғози, бошқа хабарнома у билан бирга яшовчи вояга етган оила аъзоларидан бирига топширилади, улар юқлигида эса фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органига ёки иш берувчига (ўқув муассасаси маъмуриятига) топширилади. Чақирув қоғозини, бошқа хабарномани қабул қилиб олган шахс уни имконият бўлиши билан дарҳол чақирилувчига топшириши шарт.

Адресат вақтинча бирор жойга кетган бўлса, чақирув қоғозини, бошқа хабарномани етказиб берувчи шахс унинг иккинчи нусхасига чақирилувчи қаерга кетганлиги ва қачон келиши кутилаётганлиги тўғрисида белги қўяди. Бу маълумотлар фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи томонидан ёки иш берувчининг (ўқув муассасаси маъмуриятининг) имзоси билан тасдиқланиши ва гувоҳлантирилиши лозим.

Адресат чақирув қоғозини, бошқа хабарномани қабул қилишдан бош тортганда, уларни етказиб берувчи шахс суд ижрочисига қайтариладиган чақирув қоғозига, бошқа хабарномага белги қўяди.

Ижро иши юритишда иштирок этувчи шахслар қуйидаги ҳолларда хабардор қилинган ҳисобланади, агар:

- чақирув қоғози, бошқа хабарнома адресатга ушбу модда талабларига мувофиқ етказиб берилган (юборилган) бўлса;

- адресат чақирув қоғозини, бошқа хабарномани олишдан бош тортса;

- почта хабарномасини олган бўлишига қарамасдан адресат ўз номига юборилган чақирув қоғозини, бошқа хабарномани олиш учун келмаса.

Мажбурий ижро этиш чоралари тўғрисида хабардор қилинган шахсларнинг ҳозир бўлмаслиги мазкур чораларнинг бажарилишига тўсқинлик қилмайди.

Агар ижро ҳужжати бўйича қарздор зиммасига фақат шахсан ўзи бажариши мумкин бўлган мажбуриятлар юклатилган бўлса, суд ижрочисининг чақируви бўйича келишдан бўйин товлаётган қарздор суд ижрочисининг қарори асосида мажбурий келтирилиши мумкин.

Чақирув қоғозлари, бошқа хабарномалар шаклларининг намуналари, шунингдек уларнинг мазмунига қўйиладиган талаблар Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан белгиланади.

Махсус адабиётлар

1. Валеев Д.Х. Исполнительное производство: Учебник для вузов. – СПб.: Питер, 2008.

2. Валеев Д.Х. Комментарий к Федерал'ному закону “Об исполнительном производстве” : научно-практический с постатейными материалами. – СПб.: Питер, 2003, 2004.

3. Исполнительное производство. – 3-е изд., доп. и перераб. / Под ред. Я.Ф.Фархтдинова. – СПб.: Питер, 2004.

Исполнительное производство. Практикум для старших судебных приставов: Учеб.пособие / Отв. ред В.В.Ярков. – М., 2000.